

VERSLAG VAN EEN VOGELREIS IN ISRAEL (deel 2).

Grote groepen kraaiachtige vogels met opvallend korte staarten vlogen krassend langs de rotswand. Het waren Waaiersaartraven. De korte staart gaf de vogels een vreemd uiterlijk. Enkele Arabische Zandpatrijzen hipten van rotsblok op rotsblok en klommen op deze wijze snel hoger de helling op. Het waren fraaie vogels met een opvallende witte wenkbrauwstreep en zijn het talrijkste op rotsachtige berghellingen.

Na enige tijd bereikten we Ein Gedi, een plaats die in vogelaarskringen vooral bekend geworden is door het voorkomen van de zeldzame Palestijnse Bosuil, een vogel die wij ondanks veel nachtelijk speurwerk niet hebben kunnen ontdekken.

De tent zetten wij op aan de oever van de Dode Zee. Die naam is overigens niet ten onrechte gekozen. Want dankzij het enorme hoge zoutgehalte in het meer is elk leven er onmogelijk. Door de grote verdamping veroorzaakt door de intense hitte is het vaak erg heilig boven het water. Met moeite konden we dan ook de bergen van Jordanië aan de overkant van de Dode Zee onderscheiden.

Ten westen van de Dode Zee strekt de woestijn van Judea zich uit. Het is een uitgestrekt bergachtig gebied, dat vrijwel niet voor mensen toegankelijk is. Om een beeld te krijgen van dit ruige gebied volgden we een smal, rotsachtig bergpad -de Nahal David- dat ons het Ein Gedi Nature Reserve invoerde. In dit reservaat bevinden zich een aantal diepe kloven en magnifieke rotswanden. Maar wat dit gebied vooral tot een uniek oord maakt zijn de watervallen die hier en daar vanaf de rotsen omlaag kletteren en de bronnen die op enkele plaatsen dit ruige woestijngebied een minder verlaten aanzien geven. Zoals in iedere woestijn is er maar weinig begroeiing. Alleen op plaatsen waar het water aan de oppervlakte komt, is er een weelderige vegetatie ontstaan in de vorm van dik riet, tamarisken, varens, mossen en zelfs dikke bomen, waaronder de vreemde Sodomsappel.

De Tristrampreeuw was in dit gebied één van de meest algemeen voorkomende soorten. Voortdurend vlogen de vogels luid roepend tussen de rotswanden door. De roep was erg melodieus. Opvallend waren de roodbruine vleugels die deze vruchtenetende vogels een exotisch aanzien gaven. Behalve door Grauwe Bulbuuls, Palestijnse Honingzuigers, Zwartstaarten en Macquiszangers werden deze bergen ook bevolkt door Rotsduiven, Witkoptapuiten en op lager gelegen berghellingen door grote aantallen Arabische Zandpatrijzen.

Roofvogels ontbraken ook niet in dit woeste landschap. Af en toe gleed er een Dwergarend voorbij. Kleine groepjes Aasgieren cirkelden hoog in de lucht, misschien wel speurend naar de prooiesten die de hier zeldzaam voorkomende Luipaarden achter gelaten hadden. "Moet je nu gauw komen", riep ik tegen Gerie. Wat bleek: op een rotsblok onder vrij dicht struikgewas lag een Rotsklipdas te luieren. Dit dier ten grootte van een haas komt vrij talrijk voor in de bergen in Afrika. In Israël wordt zo ongeveer de noordgrens van het verspreidingsgebied bereikt. Een stuk of twintig Nubische Steenbokken brachten rustig herkauwend het heetst van de dag door in de schaduw van enkele acacia's. Vooral de mannetjes zagen er bijzonder imposant uit met hun enorme achterwaarts gebogen hoorns. Ik had zo graag de bekende halsbrekende capriolen zien vertonen, maar voor de dieren was het natuurlijk net zo heet als voor ons. Beneden aan de voet van de bergen vlogen enkele Grijze Gorzen rond, een soort die ik hier eigenlijk niet verwacht had. Erg blij was ik toen ik in een dadelpalmplantage plotseling een vrij bruine vogel met een lange staart, vrij duidelijke wenkbrauwstreep en een omhoog gebogen snavel over de grond zag hippen. Het was een Arabische Spotlijstertimalie. De vogel die ik in beeld had, was een juveniel exemplaar. Luid roepend probeerde het de aandacht van één van z'n ouders te trekken. Spoedig kwam dan ook een van de oudervogels met een lekkere vette rups aanzetten. Nadat het aangeboden voedsel kennelijk met smaak verorberd was, verdwenen beide vogels achter de bomen. Ik vond het eigenlijk nogal opmerkelijk de vogels hier aan te treffen. In de literatuur wordt het biotoop namelijk steeds beschreven als acaciastruikgewas in de woestijn.

Inmiddels was de zon in het westen achter de bergen van Judea ondergegaan. Scherp tekenden de silhouetten van de rotsen zich af tegen de rode lucht. Waar net nog Bleke Rotszwaluwen rondvlogen, fladderden nu de vleermuizen op zoek naar insecten.

De volgende dag vervolgden we onze weg een eindje zuidwaarts langs de Dode Zee. We waren op weg naar Massada, een alleenstaande 400 meter hoge rots, waar koning Herodes in het verre verleden een paleis had laten bouwen en waar zo'n 1000 Zeloten zelfmoord verkozen boven gevangennamen door de Romeinen. We hadden in de verzengende hitte weinig trek om via de romeinse bestormingsdam naar boven te klauteren. Waarschijnlijk waren we in de loop van de jaren niet de enigen die hier niets voor voelden, want de Israëli's hebben als alter-

natief voor het klim-en zweetwerk een kabelbaan naar de top van de rots aangelegd.

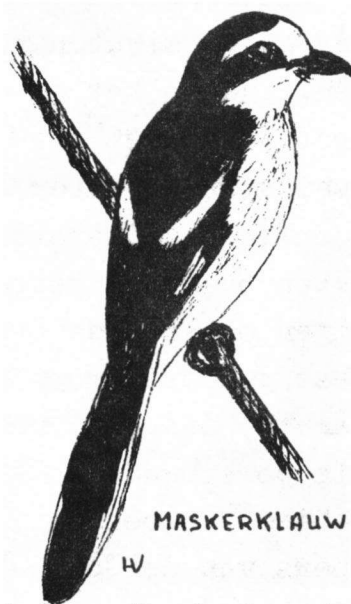
Vanaf de top van de berg hadden we een magnifiek uitzicht op de steile ruige rotswand, die in de verte uit de Dode Zee-vallei oprees. In het oosten lag de Dode Zee en diep beneden ons strekte de woestijn zich uit. Vanaf de begane grond leek de woestijn volkomen vlak, maar vanaf deze hoogte werd duidelijk dat de bodem vol scheuren en spleten zat.

De talrijke eeuwenoude ruïnes op de top werden behalve door hagedissen ook bewoond door Woestijnleeuweriken en Witkoptapuiten. Af en toe vlogen er Zwarte Wouwen beneden ons langs de rotswand. Tristampsreeuwen hadden het hier klaarblijkelijk ook naar hun zin, want er vlogen er vele tientallen rond. Aan de voet van de rots ontdekte ik, toen we weer beneden waren, een Maskerklauwier die vanaf een telegraafdraad de omgeving afspeurde.

De dag daarop lieten we de woestijn achter ons en vertrokken we naar het Meer van Galilea. De busreis was lang en saai. Het gebied waar we doorheen trokken bleef aanvankelijk nog erg droog en stoffig, maar hoe noordelijker we kwamen, hoe groener het glooiende landschap werd. Het was net een excursie door Zuid-Europa, want de vogels die we vanuit de bus zagen waren voornamelijk soorten die in Zuid-Europa ook talrijk zijn: Scharrelaars, Bijeneters, Hoppen, Klapeksters, éénmaal een

Alpengierzwaluw en enorme aantallen Tortelduiven. In de buurt van water bevonden zich hier en daar ook kleine groepjes Kleine Zilverreigers.

Aan het einde van de middag bereikten we de zuidgrens van het Meer van Galilea of Meer van Tiberias. De oever was op veel plaatsen dicht begroeid met riet en werd overschaduwed door grote eucalyptusbomen. Vrijwel direct bespeurde ik enkele Bonte IJsvogels die ofwel vanaf een boomtak in het water doken, ofwel eerst enige tijd boven het water stonden te bidden voor ze zich op een visje lieten vallen. Blij verrast was ik toen ik het grotere neefje van de Bonte IJsvogel

MASKERKLAUWIER. ♂

ontdekte: de Smyrna Ijsvogel. Smyrna Ijsvogels zijn fraai gekleurde vogels met een snavel die in geen enkele verhouding tot het lichaam staat. Boven de stad Tiberias vloog hoog in de lucht een Lannervalk, die ongetwijfeld broedde op een van de rotsachtige hellingen in de omgeving.

Ons kamp sloegen we op in Ein Gev, een kibbutz aan de oostkant van het meer, aan de voet van de Golan Hoogvlakte. Het was een erg mooie plek. In de luwte van ruisende palmen en eucalyptusbomen genoten we van het uitzicht over het meer.

's- Avonds ging de zon als een vuurrode bal achter de bergen in het westen onder. De silhouetten van voorbijvliegende reigers staken scherp af tegen de lucht. In de bijbel staat dat Jezus over het water van het Meer van Galilea gelopen heeft. Misschien dat het water door deze gebeurtenis bijzondere eigenschappen heeft overgehouden. Het gebeurde namelijk regelmatig dat zo'n stuk of zes Kwakken op het oppervlak van het diepe water neerstreken. De vogels bleven dan enige minuten ronddobberen alvorens moeizaam weer op te vliegen. Tijdens het zwemmen maakten de Kwakken een topzware indruk. De borst zonk heel diep in het water, terwijl het achterlijf juist heel ver uit het water kwam. Erg vreemd om een reiger te zien zwemmen, hoor! In de literatuur heb ik overigens helemaal niets kunnen ontdekken over dit gedrag.

Er vlogen ook steeds enkele Bonte Ijsvogels luid schreeuwend rond. De meest gehoorde roep was een langgerekt, doordringende triller. Het manntje was goed van het vrouwtje te onderscheiden door de dubbele borstband.

Het gebied ten oosten van het meer bestond uit vrij lage bergen: de uitlopers van de Golan-Hoogvlakte. Aan de voet van de heuvels strekten zich bananencytrus- en dadelpalmplantages langs het meer uit. Tijdens een wandeling in de vroege morgen hoorde ik in de verte vreemde kraaiende geluiden. Gespannen zoals altijd wanneer ik onbekende geluiden hoor, probeer ik de plaats van herkomst van de geluiden te bepalen. De geluiden leken uit verschillende richtingen te komen. Behoedzaam naderde ik de lage struikjes van een citrusboomgaard. De ondergroei bestond uit onkruid en ongeveer 30 cm hoog gras, zodat het moeilijk zou worden om een vogel te zien die zich eventueel op de grond zou bevinden. Plotseling werd m'n aandacht

getrokken door een vrij forse donkere hoenderachtige vogel, die vanaf een kei z'n aanwezigheid met veel misbaar kenbaar maakte. Het was een prachtig mannetje Halsbandfrancolijn. Toen de vogel mij in de gaten kreeg vloog hij direct op en verdween laag over het struikgewas scherend uit het zicht. Het gebied herbergde minstens vijf roepende mannetjes. De vogels waren erg schuw maar toch heb ik enkele francolijnen erg goed kunnen observeren. Het bleek dat de mannetjes graag vanaf een verhoging in het terrein riepen. Dit maakte het opsporen van de vogels wel wat gemakkelijker, daar ze zich meestal in gebieden ophouden met een tamelijk weelderige ondergroei. Eenmaal ontdekte ik een vrouwelijk exemplaar, dat op haar gemak door een plantage kuierde. De vogel deed me wel wat denken aan een vrouwtje Korhoen. Een eind verderop scharrelden plotseling twee vrij grote grijze dieren in de struikjes langs de weg. Een van de dieren stak de weg over. Het bleken Grijze Mangoesten te zijn. Ze waren minstens een meter lang. De staart was lang en dik en eindigde in een punt. Eén van de dieren zocht z'n weg al snuffelend tegen een heuveltje op. Het leek zo net een reusachtige Wezel.

Toen ik een eindje de bergen in was getrokken op zoek naar Aziatische Steenpatrijzen, waar ik er overigens een stuk of tien van opstootte werd mijn aandacht opeens getrokken door een luid schor éénlettergrepig geblaf. In eerste instantie dacht ik aan een Oehoe, hoewel ik het wel vreemd vond dat de roep maar uit één lettergreep bestond. Toen het geschreeuw echter van diverse plaatsen werd beantwoord werd ik pas echt nieuwsgierig. Nauwlettend speurde ik met de kijker de tegenoverliggende helling af. De helling was met gras begroeid en hier en daar stond tussen de rotsblokken een lage struik. Groot was m'n verrassing toen ik verspreid over de helling enkele zandkleurige dieren, met een donkere baan over de flanken zag staan. Enkele dieren waren in het bezit van korte achterwaarts gebogen hoorns. Het konden niet anders dan Dorcasgazelles zijn! In totaal ontdekte ik tien dieren die even later met grote sprongen het hazepad (die ik hier overigens niet gezien heb) pad kozen.

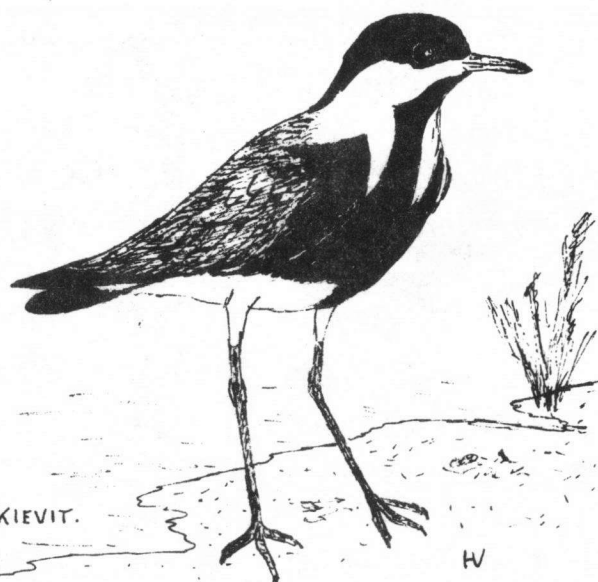
Je zou door zo'n belevenis bijna de vogels vergeten maar toch was er in dit berggebied genoeg te zien. Een Arendbuizerd cirkelde hoog in de lucht. Grote aantallen Bijeneters hadden zich gevestigd in een steile zandwand. Voortdurend weerklonk hun "pruu-pruu". Een steenuiltje zat boven op een rotsblok en nam mij argwanend op.

Verder herbergden de heuvels nog een aanzienlijk aantal Scharrelaars en enkele Torenvalken.

De plantages aan de voet van de bergen waren nog vogelrijker. Grauwe Buulbuuls waren hier enorm algemeen. Er hielden zich ook enkele Smyrna Ijsvogels op. Deze vogels zijn in tegenstelling tot hun bonte naamgenoten veel minder aan water gebonden. Klapeksters hadden het hier ook naar hun zin, ze hadden tenminste voor behoorlijk wat nakomelingen gezorgd. Een Syrische Bonte Specht klemde zich tegen de stam van een dode eucalipthus. Andere soorten in dit gebied waren enkele Palestijnse Honingzuigers, een grote groep Spaanse Mussen, een Roodkopklauwier, een klein aantal Sporenkieviten, Waaiersaartrietzangers, een Cetti's Zanger, Vale Spotvogels, Roodstuitzwaluwen, kortom teveel om hier allemaal op te noemen.

Bijzonder tevreden keerde ik naar de tent terug. Het eerste wat we daar deden was de tent verplaatsen naar de uiterste hoek van de camping. De vorige avond waren er namelijk drie bussen vol met Israëlische jongens en meisjes gearriveerd. De kinderen hadden het gepresteerd om precies naast ons tentje hun kamp op te slaan.

Tot diep in de nacht zongen ze liedjes^{en} renden ze schreeuwend over de camping rond. Ik had het ernstige vermoeden dat ze samen hadden afgesproken: "Laten we vannacht nu eens proberen om die rare Hollanders uit hun slaap te houden" (hetgeen ze overigens aardig gelukt is). Die liedjes die ze zongen zullen dan ook hoogstwaarschijnlijk krijgsliederen zijn geweest. Nu word ik van nature niet snel nijdig, maar toen er zelfs eentje over mijn scheerlijn struikelde zodat deze brak, begon ik toch wel een beetje paars aan te lopen. De stelling dat het pad van een vogelaar niet over rozen gaat, is hiermee maar weer eens bewezen! Nadat we ons op deze plek een dag of wat hadden vermaakt met de hiervoor vermelde soorten vertrokken we door de heuvels van Galilea naar het noordwesten, naar de kust van de Middellandse Zee. Noord-Galilea bestaat voornamelijk uit rotsachtige heuvels, die hier en daar in cultuur zijn gebracht. De kust van de Middellandse Zee wordt gevormd door scherpe rotsen waartegen de door olie vervuilde

golven uiteen spatten. In het uiterste noordwesten, grenzend aan Libanon, lopen machtige witte krijtrotsen steil af naar de zee. De avifauna van deze streek bleek erg oninteressant. Ik zal daarom niet veel verder op dit deel van de reis ingaan. Het is misschien nog het vermelden waard dat me gebleken is dat Bonte Ijsvogels ook in zeewater duiken en zich niet beperken tot zoet water. Verder zagen we veel Palmtortels, die overigens niet alleen alleen hier maar in heel Israël erg algemeen zijn. 's-Nachts klonk eenmaal de roep van een mannetje Bosuil. Toen de Israëlische oorlogsmachine begin juni noordwaarts trok en Libanon binnen viel, werd het voor ons tijd om met dezelfde vaart zuidwaarts te koersen en terug te keren naar Tel Aviv en van daaruit terug naar Nederland.

Nawoord.

Dat Israël een erg soortenrijk land is, is u misschien gebleken uit het voorgaande verslag.

Dat het land gemakkelijk bereikbaar is, heb ik reeds vermeld in de inleiding.

Vrijwel gedurende de hele reis was het onbewolkt (m.u.v. het NW) met temperaturen die in Eilat en het Dode Zee-gebied opliepen tot meer dan dertig graden Celcius. Deze hoge temperaturen noodzaakten ons om voornamelijk in de vroege ochtenduren (tot ongeveer 8 uur) actief te zijn. Wanneer men in het voorjaar Israël wil bereizen is het aan te raden om in april te gaan. Niet alleen de temperatuur is dan aangenaam, maar ook de voorjaarsstrek is dan in volle gang.

Helaas hebben wij van de gestuwde trek niet bijster veel meer gemerkt, hetgeen in de lijn van de verwachting lag. Desalnietemin kijken we beiden terug op een bijzonder geslaagde vakantie.

Eef Kieft
Engelenburg 427
2036 RN Haarlem.